

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки та менеджменту
Кафедра економіки, підприємництва та туризму

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

Краснобокий Владислав Олександрович

УДК 658.155

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**РЕЗЕРВИ ЗРОСТАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ
ТОВ «АГРО-СЕМ 3»**

Спеціальність 051 «Економіка»

Подається на здобуття першого (бакалаврського) рівня

кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело _____

Керівник роботи
Ткачук Василь Іванович
доктор економічних наук, професор

**Висновок кафедри економіки, підприємництва та туризму
за результатами попереднього захисту: кваліфікаційної роботи**

допущений до захисту

Протокол засідання кафедри економіки, підприємництва та туризму
№ 20 від 17. 06. 2024р.

Завідувач кафедри економіки, підприємництва та туризму

д. е. н., професор
(науковий ступінь, вчене звання)

_____ (підпис)

Наталія ВАЛІНКЕВИЧ
(власне ім'я та прізвище)

« ___ » червня 2024 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти _____
(прізвище ,ім'я, по батькові)

захистив (ла) кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____

за національною шкалою _____

Секретар ЕК
(науковий ступінь, вчене звання)

_____ (підпис)

Тетяна ДАВИДОВИЧ
(власне ім'я та прізвище)

АНОТАЦІЯ

Краснобокий В.О. Резерви зростання економічної ефективності ТОВ «АГРО-СЕМ 3». – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавр за спеціальністю 051 «Економіка». – Поліський національний університет, Житомир, 2024.

У роботі досліджено теоретико-методичні засади зростання економічної ефективності підприємства. Представлено дослідження сучасного стану формування економічної ефективності на підприємстві. Розроблено напрями підвищення економічної ефективності діяльності на підприємстві.

Ключові слова: ефект, ефективність, економічна ефективність, резерви зростання економічної ефективності.

SUMMARY

Krasnobokiy V.O. Reserves for growth of economic efficiency of «AGRO-SEM 3» LLC. - Qualification work on manuscript rights.

Qualification work for a master's degree in specialty 051 "Economics". – Polissia National University, Zhytomyr, 2024.

The paper examines the theoretical and methodological principles of increasing the economic efficiency of the enterprise. A study of the current state of formation of economic efficiency at the enterprise is presented. Directions for increasing the economic efficiency of the company's activities have been developed.

Key words: effect, efficiency, economic efficiency, reserves of economic efficiency growth.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	7
РОЗДІЛ 2 ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ТОВ «АГРО-СЕМ 3»	13
РОЗДІЛ 3 ОБҐРУНТУВАННЯ РЕЗЕРВІВ ЗРОСТАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ТОВ «АГРО-СЕМ 3»	21
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	30
ДОДАТКИ	34

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В сучасних умовах пошук резервів зростання економічної ефективності є ключовим завданням для підприємств у всіх галузях економіки. Швидкі зміни у світовій політиці, технологічний прогрес і зміна вимог споживачів створюють необхідність у постійному аналізі та вдосконаленні виробничих процесів. Пошук резервів дозволяє підприємствам підвищити ефективність використання ресурсів, зменшити витрати і підвищити прибутковість. Впровадження інноваційних технологій та модернізація виробничих площадок дозволяють збільшити продуктивність та якість продукції.

Пошук резервів зростання економічної ефективності сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємства на ринку. Систематичний аналіз внутрішніх і зовнішніх факторів дозволяє вчасно виявляти потенційні проблеми і можливості для вдосконалення. Пошук резервів є необхідним для адаптації до змінюваних умов ринкової кон'юнктури і вимог споживачів.

Аналіз останніх досліджень. Проблематика забезпечення економічної ефективності господарської діяльності досить широко розкрита в фаховій літературі. Проблеми економічного обґрунтування та ефективного управління діяльністю розглянуто в працях таких вітчизняних науковців, як Т.О. Білик, І.А. Бланк, М.І. Баканов, С.Б. Бернгольц, А.Д. Шеремет, В.В. Ковальов, М.Н. Крейніна, Р.С. Сайфулін, В.П. Привалов, О.О. Терещенко, В.О. Мец, Г.В. Савицька та інші. Зважаючи на кризовий розвиток української економіки, потрібно активізувати пошук найбільш ефективних практичних засобів щодо пошуку можливих резервів збільшення ефективності діяльності вітчизняних підприємств.

Мета та завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретико-методичних аспектів та прикладних рекомендацій щодо пошуку резервів зростання економічної ефективності господарської діяльності підприємства.

Для досягнення поставленої мети визначені такі завдання: вивчити теоретико-методичні засади економічної ефективності діяльності підприємства; провести дослідження сучасного стану економічної ефективності на підприємстві; представити обґрунтування резервів зростання економічної ефективності підприємства.

Об'єкт і предмет дослідження. *Предметом* дослідження є теоретичні, методичні та прикладні положення пошуку резервів зростання економічної ефективності підприємства. *Об'єктом* дослідження є процес пошуку резервів зростання економічної ефективності підприємства ТОВ «АГРО СЕМ 3».

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань було використано такі методи дослідження: діалектичний метод пізнання; абстрактно-логічний підхід; економіко-статистичний метод; графоаналітичний метод тощо.

Інформаційна база дослідження представлена матеріалами навчальних посібників та підручників, наукових статей, інтернет-джерел, даними бухгалтерської звітності досліджуваного підприємства та внутрішньою корпоративною інформацією.

Публікації. Основні результати дослідження викладені в двох фахових наукових працях у співавторстві загальним обсягом 0,45 ум. друк. арк.:

1. Краснобокий В. О. Поняття та значення забезпечення економічної ефективності діяльності підприємства : Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Економіка та підприємництво в умовах сучасних викликів» (01 лютого 2024 р.). Житомир. Поліський національний університет, 2024. С. 368-371.

2. Краснобокий В. О. Напрями зростання економічної ефективності підприємства : Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Економіка та підприємництво в умовах сучасних викликів» (01 лютого 2024 р.). Житомир. Поліський національний університет, 2024. С. 429-433.

Обсяг і структура кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (40 найменувань), 3 додатків. Робота викладена на 33 сторінках комп'ютерного тексту.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Економічна ефективність діяльності підприємства є ключовим фактором його конкурентоспроможності та стійкості на ринку в сучасних умовах. Зростаюча глобалізація та постійні зміни на ринках вимагають від підприємств оперативного реагування на виклики та можливості. Оптимізація витрат, раціональне використання ресурсів і впровадження інноваційних технологій стають невід'ємними складовими успішного бізнесу. В умовах високої конкуренції ефективність управління фінансовими потоками та виробничими процесами забезпечує не тільки виживання, але й стійке зростання підприємства. Економічна ефективність також є запорукою залучення інвестицій, що сприяє розвитку та модернізації виробництва. Крім того, оптимізація економічних показників дозволяє підприємству знизити ризики та підвищити свою адаптивність до змін зовнішнього середовища [17, с.56].

Сучасні умови вимагають від підприємств не лише досягнення короткострокових цілей, але й стратегічного планування для забезпечення довгострокового успіху. Висока економічна ефективність сприяє формуванню позитивного іміджу компанії, що є важливим аспектом для співпраці з партнерами та клієнтами. Тому забезпечення економічної ефективності діяльності підприємства є не лише актуальним, але й життєво необхідним для його успішного функціонування в сучасних умовах [4, с.15].

В загальному розумінні, ефективність визначається як оцінка продуктивності певної діяльності, що базується на співвідношенні між досягнутим результатом і витратами, необхідними для його досягнення [9, с.165].

Щоб краще зрозуміти суть цього терміну, потрібно спочатку визначити поняття «ефект», яке тісно пов'язане з ефективністю. Водночас важливо розмежовувати ці два терміни.

Економічний ефект – це позитивний результат економічної діяльності, який вимірюється як різниця між отриманими доходами та витратами, потрібними для її здійснення [23, с.154].

Ефективність є комплексною економічною категорією, яка показує результативність виробничих процесів у відношенні до економного використання ресурсів, необхідних для досягнення позитивних результатів. На рівні підприємства ця концепція демонструє взаємозв'язок між досягнутими результатами діяльності та витраченими ресурсами. Підвищення ефективності можна досягти шляхом оптимізації використання ресурсів: економія ресурсів при збереженні або збільшенні результатів, або досягнення більш високих результатів з меншими витратами ресурсів [30, с.44].

Загалом, оцінка ефективності зосереджена на аналізі діяльності підприємства. Зокрема, використовуючи зарубіжний досвід, можна застосовувати метод «Концепція трьох «Е» (economy - економічність, efficiency - ефективність та effectiveness - результативність), що є важливим інструментом для ефективного управління вітчизняними підприємствами на ринку [21; 32, с.77-78].

Наочно взаємозв'язок понять «ефективність – результативність – економічність» представлена на рис. 1.1.

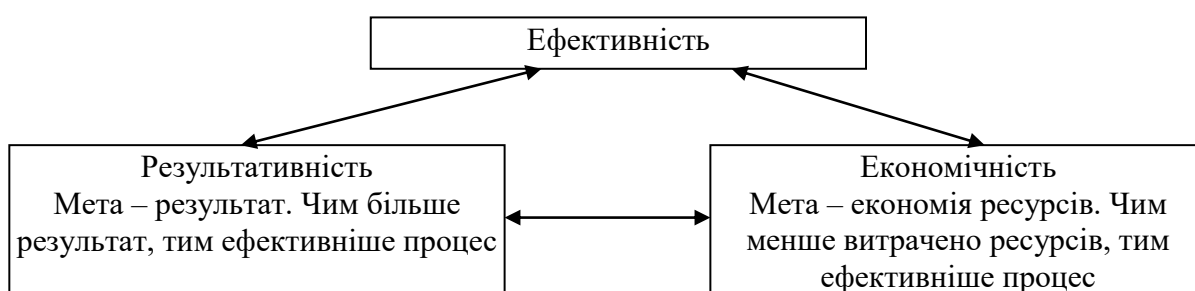

Рис. 1.1. Взаємозв'язок понять «ефективність» – «результативність» – «економічність»

Джерело: побудовано автором за даними [17; 29, с. 245].

Детальний аналіз ефективності господарської діяльності підприємства може включати різні види, які визначаються відповідно до певних класифікаційних ознак. Оскільки підприємство функціонує в умовах ринкової

економіки та є відкритою системою, питання його ефективності можна розглядати з різних точок зору зацікавлених сторін. Як економічна категорія, ефективність має численні варіації, зокрема ті, що представлені на рис. А.1 Додатку А.

Отже, економічна ефективність діяльності підприємства – це показник, що відображає співвідношення між отриманими результатами та витраченими ресурсами. Вона визначає, наскільки раціонально підприємство використовує свої ресурси (фінансові, трудові, матеріальні) для досягнення максимального економічного результату. Підвищення економічної ефективності свідчить про оптимізацію виробничих процесів, зменшення витрат і збільшення прибутків.

Забезпечення економічної ефективності діяльності є критично важливим для розвитку підприємства з кількох причин, що узагальнені на рис. 1.2.

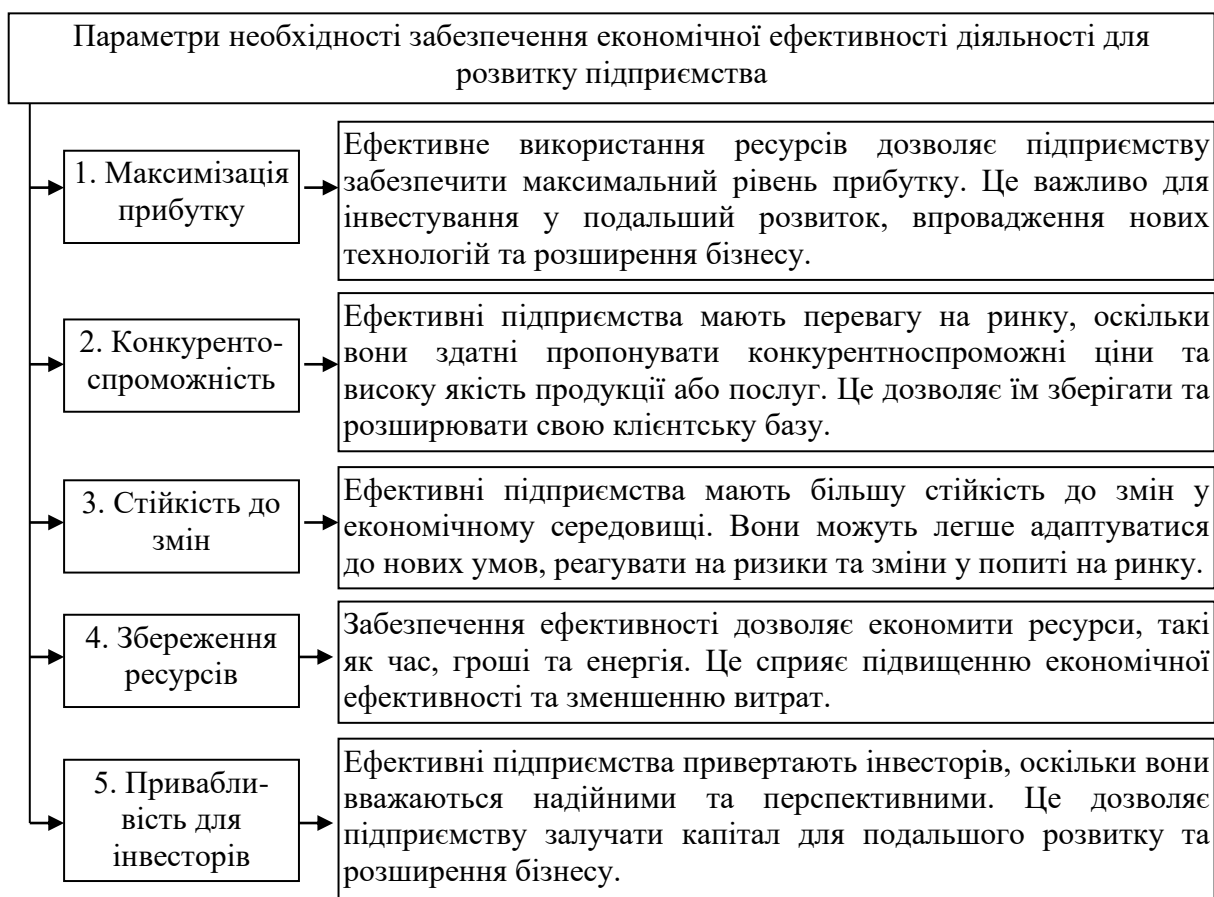

Рис. 1.2. Параметри необхідності забезпечення економічної ефективності діяльності для розвитку підприємства

Джерело: побудовано автором за даними [1, 13].

Отже, забезпечення економічної ефективності діяльності є важливим для збереження конкурентоспроможності та стабільного розвитку підприємства в сучасних умовах господарювання.

Економічна ефективність діяльності підприємства характеризується тим, що її оцінка здійснюється з урахуванням різних впливаючих чинників. Для визначення цих чинників можна застосувати підхід, який передбачає аналіз їхнього впливу на економічну ефективність підприємства (рис. А.2 Додатку А).

Таким чином, представлені фактори суттєво впливають на процес ухвалення управлінських рішень, визначаючи його етапи та характер. На кожному етапі виникають різні види ризиків, які необхідно враховувати та оптимізувати їх рівень, що дозволить зменшити витрати ресурсів і підвищити ймовірність успішного виконання рішень. Такий підхід сприяє підвищенню економічної ефективності діяльності підприємства [2, с.60].

Економічну ефективність діяльності підприємства можна розглядати через призму системи організаційно-економічного управління, яка визначає успішність цієї діяльності. В процесі управління ефективністю підприємства використовуються чотири основні групи показників: фінансові, облікові (витратні), ринкові та управлінські. Ці аналітичні індикатори відображають тенденції розвитку та забезпечення успішності діяльності підприємства [4].

Процес забезпечення економічної ефективності діяльності підприємства є складним і багатограним завданням, що передбачає системний підхід до управління різними аспектами господарської діяльності [15, с.265].

Процес забезпечення економічної ефективності діяльності підприємства - це система організаційних заходів та стратегій, спрямованих на досягнення максимального рівня продуктивності, результативності та прибутковості у всіх сферах діяльності підприємства.

Завданням процесу забезпечення економічної ефективності діяльності підприємства є здійснення комплексу заходів та стратегій, спрямованих на досягнення максимальних результатів при оптимальному використанні ресурсів.

Цей процес має наступні основні етапи формування ефективності діяльності підприємства (рис. 1.3).

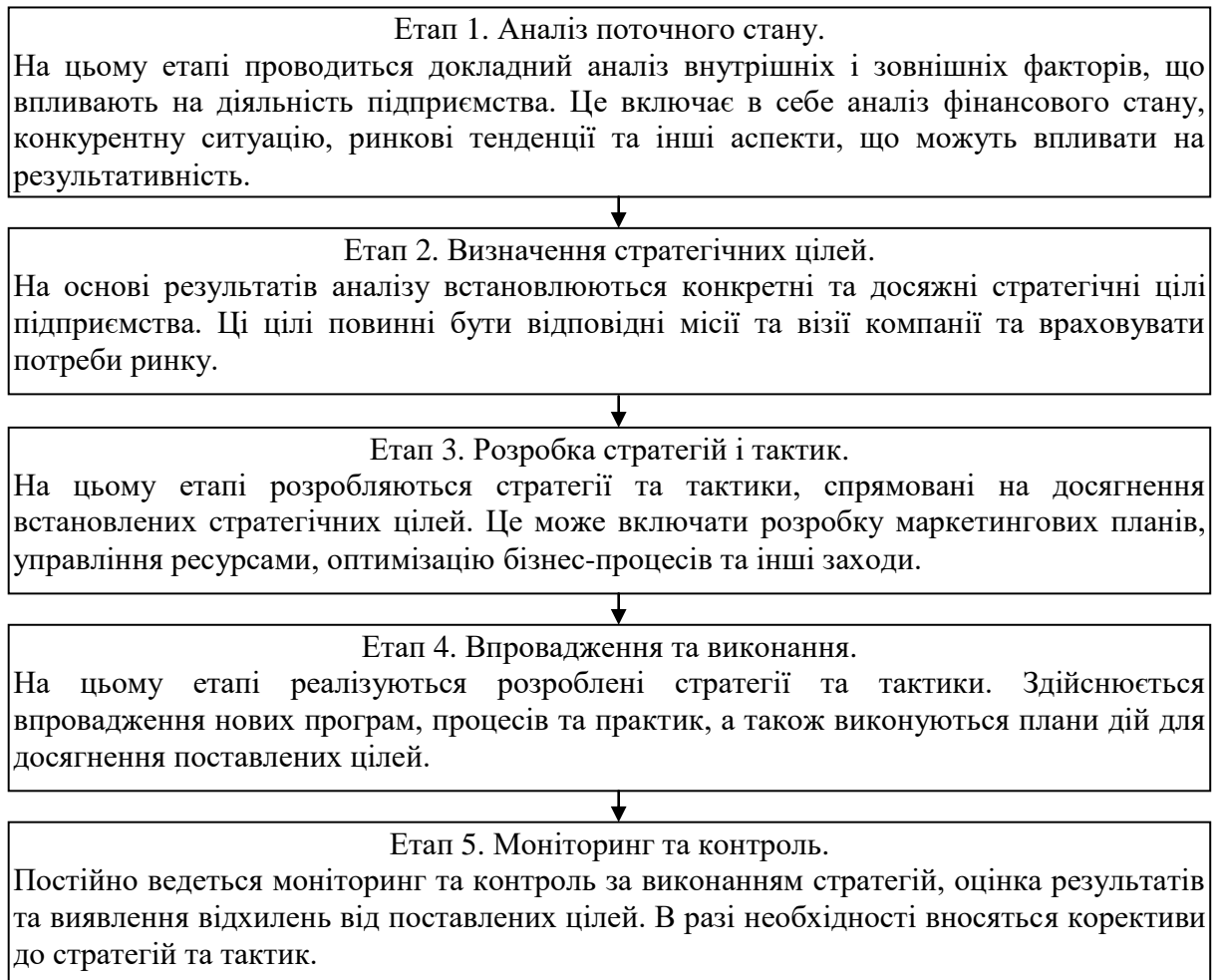

Рис. 1.3. Етапи процесу забезпечення економічної ефективності діяльності підприємства

Джерело: побудовано автором за даними [19, 33].

Для підвищення рівня економічної ефективності діяльності підприємства важливо впроваджувати відповідний механізм впливу. Крім того, розроблений механізм забезпечення економічної ефективності передбачає застосування заходів для її підтримки і орієнтується на виконання конкретних заходів, які представлені в табл. А.1 Додатку А.

Окрім спеціального механізму для покращення ефективності господарської діяльності підприємства, що складається з його окремих компонентів, важливо звернути увагу на загальні резерви з підвищення ефективності функціонування суб'єктів господарювання (рис. 1.4).

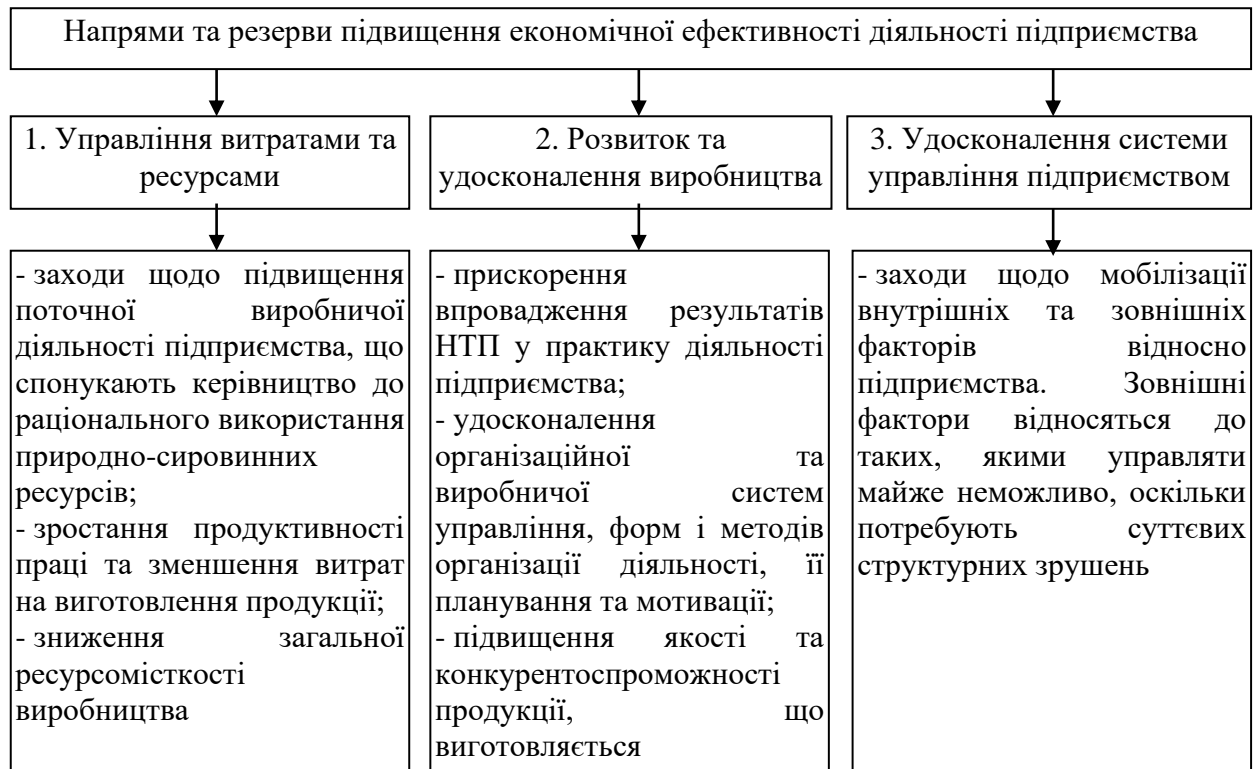

Рис. 1.4. Напрями та резерви підвищення економічної ефективності діяльності підприємства

Джерело: побудовано автором за даними [6, 34].

Всі заходи щодо підвищення ефективності роботи підприємства, які зображені на рис. 1.4, мають взаємозалежність між собою. Особливу важливість відводять чинники третього напрямку розвитку. Це означає, що управлінські рішення, які враховують зовнішні та внутрішні фактори впливу і адаптують підприємство до цих вимог, є критичними. Вони передбачають визначення ролі підприємства в системі управління господарською діяльністю.

Таким чином, можна зробити висновок, що економічна ефективність діяльності полягає у співвідношенні між досягнутими результатами виробничої діяльності і витраченими ресурсами на цей процес. Основна мета управління в такому контексті - це прагнення до підвищення економічної ефективності, яке може досягатися шляхом зниження витрат на працю та ресурси, впровадження інноваційних методів управління організацією, активізації інвестиційної діяльності та інших заходів.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ТОВ «АГРО-СЕМ 3»

Об'єктом дослідження актуальних питань формування економічної ефективності діяльності обрано сільськогосподарське підприємство у формі товариства з обмеженою відповідальністю «АГРО СЕМ 3» (скорочено – ТОВ «АГРО СЕМ 3»). Загальна організаційно-правова характеристика підприємства ТОВ «АГРО СЕМ 3» представлена в табл. Б.1 Додатку Б.

Отже, юридична особа ТОВ «АГРО СЕМ 3» зареєстрована за юридичною адресою: Україна, Житомирська обл., Бердичівський р-н, село Семенівка, вул. Героїв Майдану, будинок 1. Уповноваженою особою ТОВ «АГРО СЕМ 3» є Кузьміна Галина Іванівна. Організаційно-правова форма ТОВ «АГРО СЕМ 3» - товариство з обмеженою відповідальністю. Основний вид діяльності (КВЕД) – 01.11 «Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур» [18].

Метою діяльності ТОВ «АГРО СЕМ 3» є виробництво товарної сільськогосподарської продукції, її переробка та реалізація для одержання прибутку, а також задоволення суспільних потреб у продукції (товарах), роботах і послугах підприємства.

Предметом діяльності ТОВ «АГРО СЕМ 3» є: вирощування зернових і технічних культур; вирощування фруктів, ягід, горіхів, культур для виробництва напоїв і прянощів; розведення великої рогатої худоби; виробництво м'ясних продуктів; перероблення та консервування картоплі; перероблення та консервування овочів і фруктів, не віднесених до інших угруповань; виробництво нерафінованих олій та жирів; виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості; надання послуг у рослинництві; надання послуг у тваринництві [18].

ТОВ «АГРО СЕМ 3» має не дуже складну організаційну структуру, яка представлена на рис. 2.1.

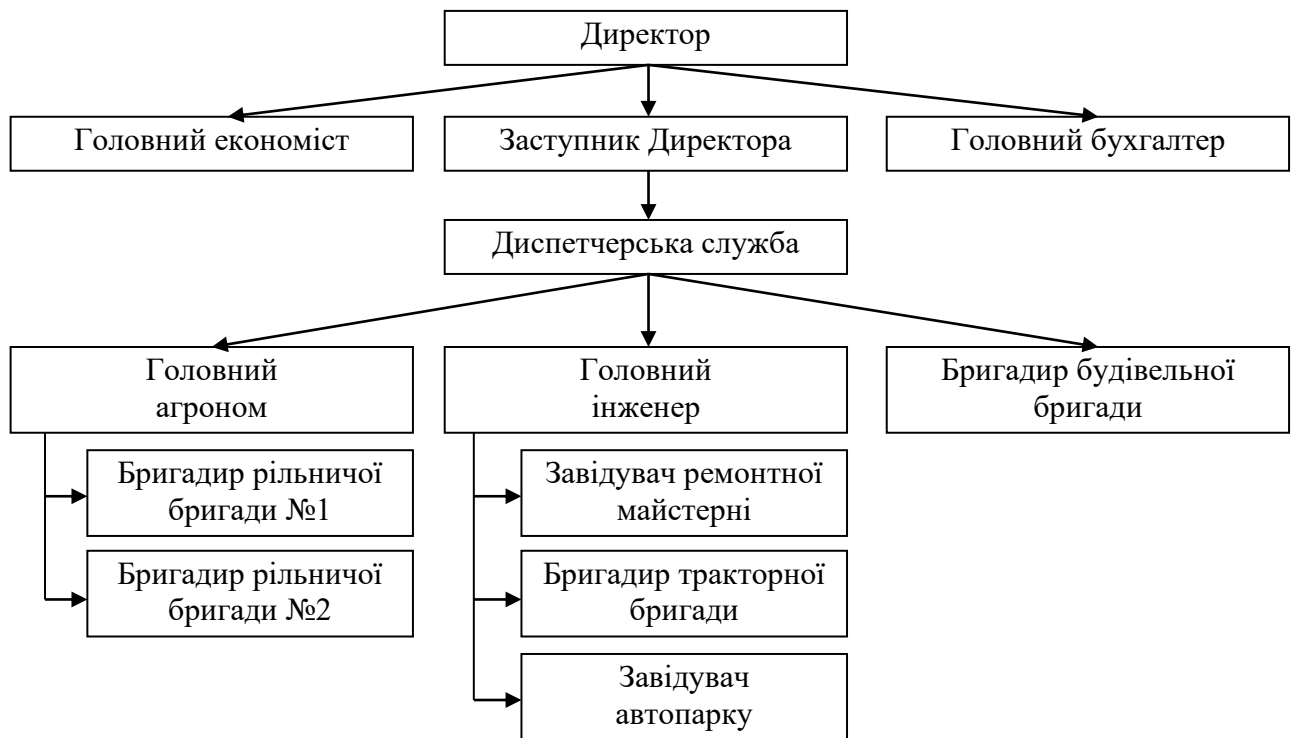

Рис. 2.1. Організаційна структура управління ТОВ «АГРО СЕМ 3»

Джерело: складено за даними підприємства

Для наочного уявлення про розмір землекористування сільськогосподарського підприємства, доцільно визначити склад і структуру земельних угідь ТОВ «АГРО СЕМ 3» у вигляді табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Склад і структура сільськогосподарських угідь ТОВ «АГРО СЕМ 3»

Види угідь	2021 р.		2022 р.		2023 р.		2023 р. у % до 2021 р.
	площа, га.	%	площа, га.	%	площа, га.	%	
Площа сільськогосподарських угідь	1118	100	1120	100	1119,8	100	100,16
В тому числі:							
рілля	999	89	1001	89	1001	89	100,20
сіножаті	110	10	110	10	110	10	100,00
пасовища	9	1	9	1	8,8	1	97,78

Джерело: складено за даними підприємства

За табл. 2.1, з 2021 по 2023 рік не відбулись значні зміни в землекористуванні в господарстві, за винятком додаткових 2 гектарів ріллі у 2023 році. Оскільки всі земельні ділянки знаходяться в оренді, можна зробити

висновок про стабільне положення підприємства у селі Семенівка. Це може розглядатися як позитивний сигнал довіри до його керівництва, особливо порівняно з іншими підприємствами України.

Структура товарної продукції ТОВ «АГРО СЕМ 3» відображена в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Динаміка та структура товарної продукції ТОВ «АГРО СЕМ 3»

Назва продукції	2021 р.		2022 р.		2023 р.		2023 р. до 2021 р.	
	Тис.грн.	%	Тис.грн.	%	Тис.грн.	%	%	п.с.
Зернові культури	3003,2	41,4	3881,9	42,6	6051,3	43,3	101,50	1,9
Бобові культури	1936,9	26,7	2305,5	25,3	3899,2	27,9	101,31	1,2
Олійні культури	1552,4	21,4	2077,7	22,8	2878,9	20,6	85,45	-0,8
Складські послуги	761,7	10,5	847,5	9,3	1146,0	8,2	50,46	-2,3
Разом	7254,1	100	9112,5	100	13975,4	100	92,66	х

Джерело: складено за даними підприємства

Як бачимо з таблиці, найбільшу питому вагу в структурі товарної продукції ТОВ «АГРО СЕМ 3» займають зернові культури (їх питома вага є практично однаковою і становить приблизно 43 %). Останнє місце в структурі товарної продукції займає надання складських послуг (8,2 % у 2023 році).

Процес управління економічною ефективністю діяльності сільськогосподарського підприємства ТОВ «АГРО СЕМ 3» - це система організаційних і економічних заходів, спрямованих на оптимізацію використання ресурсів та досягнення максимальних результатів в умовах сільського господарства.

Система управління економічною ефективністю діяльності ТОВ «АГРО СЕМ 3» включає ряд ключових елементів, які спрямовані на забезпечення оптимального використання ресурсів і досягнення максимальних результатів. Основними елементами цієї системи є ті, що представлені у табл. 2.3.

Кожен з цих елементів взаємодіє із іншими для досягнення загальних цілей підприємства ТОВ «АГРО СЕМ 3», забезпечуючи ефективне управління господарською діяльністю у сільському господарстві.

**Елементи системи управління економічною ефективністю
діяльності ТОВ «АГРО СЕМ 3»**

Елемент	Характеристика
1. Фінансовий моніторинг і аналіз	Включає збір і аналіз фінансової інформації про доходи, витрати, прибуток і збитки підприємства. Цей елемент дозволяє оцінювати фінансову стабільність підприємства, ефективність інвестицій та витрати на виробництво.
2. Виробничий контроль і планування	Включає планування виробництва, контроль за виконанням планів, оцінку продуктивності та використання ресурсів (таких як земля, праця, обладнання).
3. Оптимізація витрат	Заходи з ефективного використання ресурсів, включаючи зменшення витрат на матеріали, енергію та інші ресурси без втрати якості продукції.
4. Управлінська діяльність і прийняття рішень	Включає управління персоналом, впровадження інноваційних технологій, вивчення ринкових умов та конкурентоспроможності, а також прийняття стратегічних рішень для досягнення цілей підприємства.
5. Моніторинг і контроль якості	Оцінка якості продукції і послуг, забезпечення відповідності стандартам і вимогам ринку.
6. Стратегічне планування і розвиток	Розробка довгострокових стратегій розвитку, інвестиційних програм і програм модернізації, які спрямовані на підвищення конкурентоспроможності та стабільність підприємства.

Джерело: складено автором

В першу чергу необхідно провести розрахунок основних економічних показників діяльності підприємства ТОВ «АГРО СЕМ 3» згідно даних табл. Б.2 Додатку Б.

Аналіз показав, що підприємство виявилось прибутковим за період з 2021 по 2023 роки. Це підтверджується даними про чистий дохід від реалізації продукції та чистий прибуток. Наприклад, у 2023 році чистий дохід підприємства склав 13975,4 тис. грн., що на 92,66% більше, ніж у 2021 році, коли він становив 7254,1 тис. грн. Щодо чистого прибутку, він значно зріс з 221,0 тис. грн. в 2021 році до 2297,0 тис. грн. в 2023 році, що відповідає збільшенню у 9,39 рази. Середньорічна вартість необоротних активів також зросла, з 3948,7 тис. грн. в 2021 році до 6974,8 тис. грн. в 2023 році, що відповідає збільшенню на 76,63%. Фондовіддача показує позитивне значення, зросла до 2,00 грн. у 2023 році, порівняно з 1,83 грн. у 2021 році.

Рентабельність підприємства також показала позитивну динаміку, зі зростанням на 13,39 пункти до 2023 року.

На сучасному етапі розвитку вітчизняних підприємств виникає необхідність застосування нових методів для оцінки ефективності їхньої діяльності. Серед різноманітних точок зору виділяються три основних підходи: ресурсний, витратний та ресурсозатратний (дохідний) [17; 31, с. 201-202]

Динаміка відносних показників економічної ефективності діяльності ТОВ «АГРО СЕМ 3» за ресурсним підходом представлена у табл. 2.4.

Таблиця 2.4

**Динаміка відносних показників економічної ефективності діяльності
ТОВ «АГРО СЕМ 3» за ресурсним підходом**

Показники	Роки			2023 р. до 2021 р.
	2021 р.	2022 р.	2023 р.	
Вихідні дані, тис.грн.				
Чистий прибуток	221,0	602,7	2297,0	2076,0
Чистий дохід від реалізації продукції	7254,1	9112,5	13975,4	6721,3
Прибуток до оподаткування	221,0	602,7	2297,0	2076,0
Середньорічна вартість активів	5810,4	7357,5	11630,5	5820,2
Середньорічна вартість власного капіталу	5284,2	6801,0	10519,8	5235,6
Середньорічна вартість залученого капіталу	526,2	556,5	1110,8	584,6
Середньорічна вартість перманентного капіталу	5284,2	6801,0	10519,8	5235,6
Середньорічна вартість необоротних активів	3948,7	5021,8	6974,8	3026,1
Середньорічна вартість оборотних активів	1861,7	2335,8	4655,8	2794,1
Ресурсні показники ефективності				
Рентабельність активів, %	3,80	8,19	19,75	15,95
Рентабельність власного капіталу, %	4,18	8,86	21,84	17,65
Рентабельність залученого капіталу, %	42,00	108,30	206,80	164,79
Рентабельність перманентного капіталу, %	4,18	8,86	21,84	17,65
Рентабельність необоротних активів (фондорентабельність), %	5,60	12,00	32,93	27,34
Рентабельність оборотних активів, %	11,87	25,80	49,34	37,47
Коефіцієнт покриття активів	1,25	1,24	1,20	-0,05
Коефіцієнт окупності активів	0,80	0,81	0,83	0,03
Коефіцієнт покриття власного капіталу	1,37	1,34	1,33	-0,04
Коефіцієнт окупності власного капіталу	0,73	0,75	0,75	0,02

Джерело: складено автором за даними фінансової звітності підприємства

Аналіз показав, що показник рентабельності активів зріс з 3,80% у 2021 році до 19,75% у 2023 році, що свідчить про значне покращення ефективності використання активів компанією. За аналогічний період, показник рентабельності власного капіталу також показав позитивну динаміку, зростаючи з 4,18% до 21,84%. Це свідчить про ефективне управління власним капіталом і здатність підприємства генерувати прибуток на інвестований капітал. Рентабельність власного капіталу зросла з 42,00% до 206,80%, що є вражаючим збільшенням і свідчить про високий рівень доходності капіталу, який залучено для фінансування діяльності підприємства. Коефіцієнти покриття активів та власного капіталу показують певне зменшення з 2021 до 2023 року, що може вимагати уваги для аналізу причин та можливих резервів для покращення фінансової стійкості підприємства.

Динаміка відносних показників економічної ефективності діяльності ТОВ «АГРО СЕМ 3» за витратним підходом представлена у табл. 2.5.

Таблиця 2.5

**Динаміка відносних показників економічної ефективності діяльності
ТОВ «АГРО СЕМ 3» за витратним підходом**

Показники	Роки			2023 р. до 2021 р.
	2021 р.	2022 р.	2023 р.	
Вихідні дані, тис.грн.				
Чистий дохід від реалізації продукції	7254,1	9112,5	13975,4	6721,3
Валовий прибуток	252,1	659,7	2606,5	2354,4
Собівартість реалізованої продукції	7002,0	8452,8	11368,9	4366,9
Прибуток від операційної діяльності	221,0	602,7	2297,0	2076,0
Прибуток до оподаткування	221,0	602,7	2297,0	2076,0
Витрати діяльності до оподаткування	7033,1	8509,8	11678,4	4645,3
Витрати діяльності	7033,1	8509,8	11678,4	4645,3
Витратні показники ефективності				
Рентабельність продукції (товарів, робіт, послуг), %	3,60	7,80	22,93	19,33
Рентабельність діяльності до оподаткування, %	0,03	0,07	0,20	0,17
Рентабельність господарської діяльності, %	0,03	0,07	0,20	0,17
Коефіцієнт покриття виробничих витрат	1,04	1,08	1,23	0,19
Коефіцієнт окупності виробничих витрат	0,97	0,93	0,81	-0,15

Джерело: складено автором за даними фінансової звітності підприємства

Аналіз засвідчив, що показник рентабельності продукції зріс з 3,60% у 2021 році до 22,93% у 2023 році. Це свідчить про значне покращення ефективності виробничих процесів та управління витратами на виробництво. Важливими витратними показниками є рентабельність діяльності до оподаткування і господарської діяльності. Обидва цих показники також показали зростання з 0,03% у 2021 році до 0,20% у 2023 році. Це свідчить про загальне поліпшення фінансових результатів підприємства після оподаткування і урахування всіх витрат. Коефіцієнт покриття виробничих витрат збільшився з 1,04 у 2021 році до 1,23 у 2023 році. Високий коефіцієнт покриття вказує на те, що прибуток, отриманий від виробництва, здатний повністю або практично покрити всі витрати на виробництво.

Динаміка відносних показників економічної ефективності діяльності ТОВ «АГРО СЕМ 3» за дохідним підходом представлена у табл. 2.6.

Таблиця 2.6

**Динаміка відносних показників економічної ефективності діяльності
ТОВ «АГРО СЕМ 3» за дохідним підходом**

Показники	Роки			2023 р. до 2021 р.
	2021 р.	2022 р.	2023 р.	
Вихідні дані, тис.грн.				
Чистий дохід від реалізації продукції	7254,1	9112,5	13975,4	6721,3
Доходи від операційної діяльності	7254,1	9112,5	13975,4	6721,3
Валовий прибуток	252,1	659,7	2606,5	2354,4
Прибуток від операційної діяльності	221,0	602,7	2297,0	2076,0
Чистий прибуток	221,0	602,7	2297,0	2076,0
Доходні показники ефективності				
Валова рентабельність продажу продукції, %	3,48	7,24	18,65	15,18
Чиста рентабельність продажу продукції, %	3,05	6,61	16,44	13,39
Рентабельність доходу від операційної діяльності, %	3,05	6,61	16,44	13,39

Джерело: складено автором за даними фінансової звітності підприємства

За результатами проведеного аналізу розглянемо доходні показники ефективності за 2021, 2022 та 2023 роки. Показник валової рентабельності збільшився з 3,48% у 2021 році до 18,65% у 2023 році. Це свідчить про

збільшення чистого доходу від продажу продукції після врахування виробничих витрат. Показник чистої рентабельності також показав зростання з 3,05% у 2021 році до 16,44% у 2023 році. Це вказує на покращення ефективності управління операційною діяльністю підприємства та збільшення прибутковості продажу продукції після урахування всіх операційних витрат. Рентабельність доходу від операційної діяльності також демонструє зростання з 3,05% у 2021 році до 16,44% у 2023 році. Це свідчить про ефективне використання операційних ресурсів і збільшення чистого прибутку від основної діяльності підприємства.

Таким чином, за результатами проведеного дослідження можна зробити висновки про стабільне зростання економічної ефективності ТОВ «АГРО СЕМ 3» протягом розглянутого періоду, що може вказувати на ефективне управління ресурсами та здатність підприємства адаптуватися до змінних умов ринку. Аналіз свідчить про загальне покращення економічної ефективності діяльності ТОВ «АГРО СЕМ 3» за витратним підходом, однак також підкреслює необхідність удосконалення в управлінні виробничими витратами для збільшення їх окупності. Проведена діагностика, також, підтверджує позитивну динаміку економічної ефективності ТОВ «АГРО СЕМ 3» за дохідним підходом, що свідчить про ефективне управління виробничими і операційними процесами, що призвело до зростання прибутковості продажу продукції та операційного доходу.

РОЗДІЛ 3

ОБҐРУНТУВАННЯ РЕЗЕРВІВ ЗРОСТАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ТОВ «АГРО-СЕМ 3»

Підвищення економічної ефективності діяльності підприємства ТОВ «АГРО СЕМ 3» є критично важливим для його успішності та конкурентоспроможності. Доцільно виділити декілька альтернативних напрямів, які можуть допомогти в досягненні цієї мети (рис. 3.1).

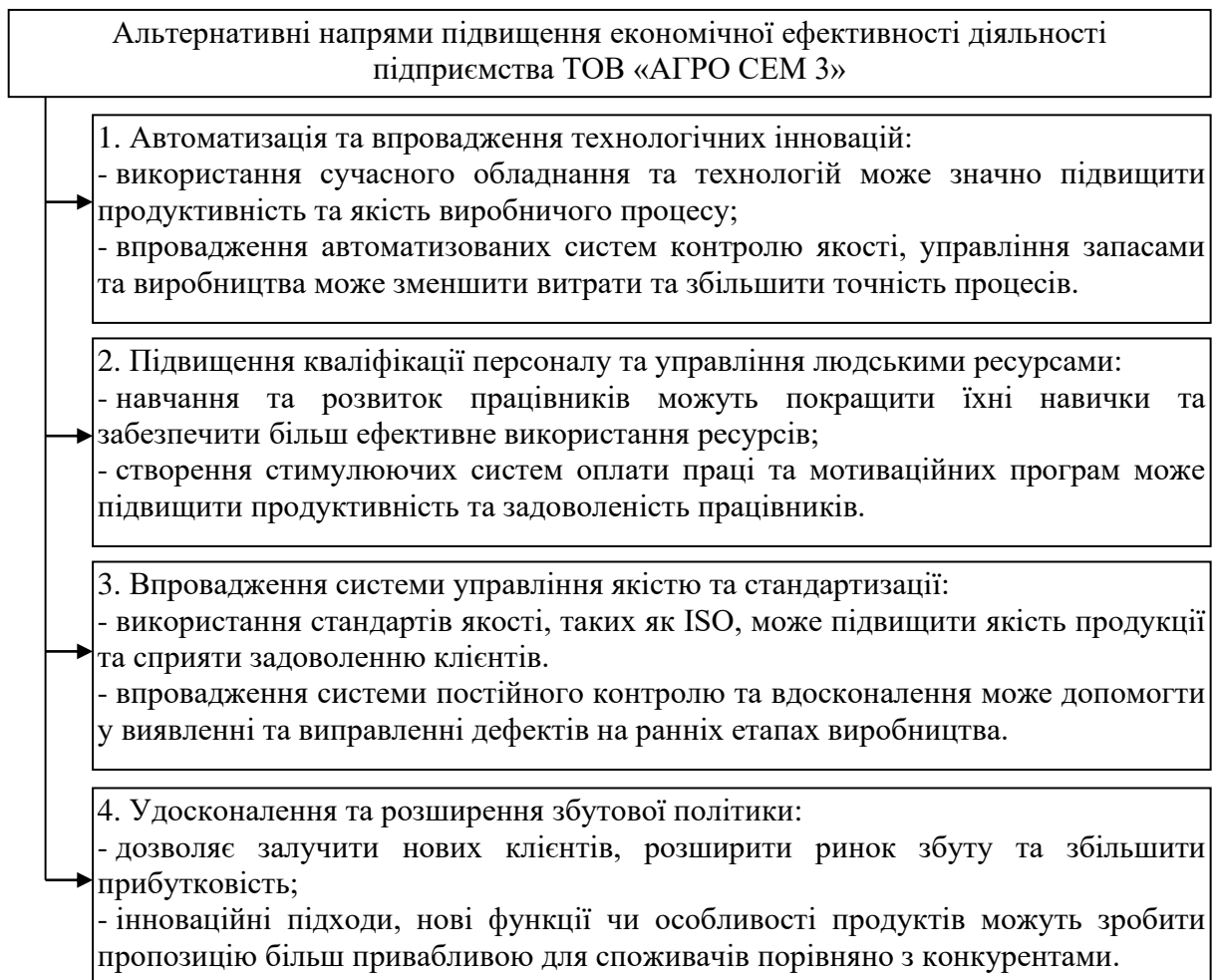

Рис. 3.1. Альтернативні напрями підвищення економічної ефективності діяльності підприємства ТОВ «АГРО СЕМ 3»

Джерело: розроблено автором

Для ефективної роботи будь-якого сільськогосподарського підприємства потрібна ефективна стратегія збуту його продукції. Запропонуємо ТОВ «АГРО

СЕМ 3» для підвищення економічної ефективності наступну збутову стратегію:

1. Місія організації – вирощування та збут конкурентоспроможної продукції, яка забезпечити зростання ефективності господарської діяльності.

2. Стратегічна мета. Мета ТОВ «АГРО СЕМ 3» – розвиток. У стратегічних планах компанії до 2026 р. пріоритетними напрямками розвитку є: зростання частки підприємства на ринку; забезпечення прибутковості; зростання економічної ефективності діяльності.

3. Стратегічні завдання збуту. Головні завдання збутової стратегії і політики розподілу ТОВ «АГРО СЕМ 3» на період до 2026 року будуть направлені на:

- завоювання нових сегментів ринку;
- націлення на платоспроможних споживачів та створення довгострокової лояльності за рахунок формування ефективної рекламної діяльності.

Одним з провідних напрямів розробленої стратегії підвищення ефективності збуту ТОВ «АГРО СЕМ 3» є втілення заходів щодо вдосконалення товарного асортименту підприємства. В якості таких заходів пропонуємо:

- збільшити частку виробництва сої;
- збільшити частку виробництва соняшнику.

Розглянемо перший захід. Важливим аспектом для продажу продукції ТОВ «АГРО СЕМ 3» є ціна сої. Отже, пропонується збільшити частку вирощування сої сорту «Опус» (Opus). Цей сорт відзначається високою врожайністю на рівні 25 центнерів з гектара, що робить його привабливим вибором для раннього сорту.

Сорт сої «Опус» (Opus) характеризується відсутністю ерукової кислоти і вмістом білка на рівні 46%. Зерна цього сорту мають стійкість до розтріскування (7,8 балів) і не схильні до вилягання (8,9 балів). Рослини є напівкущистими, середньої висоти, і відрізняються високою стійкістю до хвороб таких як пероноспороз (9,0 балів), бактеріоз (9,0 балів) і ріпаковий квіткоїд (9,0 балів).

На проведених випробуваннях сорт сої «Опус» засвідчив урожайність в умовах Лісостепової зони 34,2 ц/га.

Згідно з маркетинговим планом на 2025 рік, ТОВ «АГРО СЕМ 3» планує виробити 830 000 тон сої, включаючи 130 000 тонн сорту «Опус», 75 000 тонн сорту «Аріса» і 625 000 тонн сорту «Сігалія». Прогнозується, що при цінах 400-546 грн/т для «Опус», грн/т для «Аріса» та 670 грн/т для «Сігалія», річний обсяг реалізації сої складе 496230 грн.

У разі збільшення річного обсягу сорту «Опус» до 150 000 тонн, залишення річного обсягу сорту «Аріса» без змін і зменшення обсягу сорту «Сігалія» до 59 000 тонн, річний обсяг складе 496430 грн при незмінних цінах. Варто відзначити, що не зважаючи на зменшення частки сорту «Аріса», загальний обсяг виробництва сої у другому варіанті зросте на 4 000 тонн (834 000 - 830 000), що призведе до збільшення виручки на 200 тис. грн порівняно з першим варіантом. Порівняння варіантів існуючого і пропонованого обсягів збуту сої ТОВ «АГРО СЕМ 3» наведено в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

**Існуючий та пропонований варіанти плану збуту сої
у ТОВ «АГРО СЕМ 3» на 2025 р.**

Показники	Існуючий варіант збуту	Пропонований варіант збуту
1. Обсяг збуту, тис. т, у т.ч:	830	834
Сорт «Опус»	625	625
Сорт «Аріса»	75	59
Сорт «Сігалія»	130	150
2. Вартість 1 т, грн		
Сорт «Опус»	600	600
Сорт «Аріса»	670	670
Сорт «Сігалія»	546	546
3. Річний обсяг реалізації продукції, грн, у т.ч.:	496230	496430
Сорт «Опус»	375000	375000
Сорт «Аріса»	50250	39530
Сорт «Сігалія»	70980	81900

Джерело: розроблено автором

На завершення 2025 року ТОВ «АГРО СЕМ 3» може отримати додатковий дохід у розмірі 1200 тис. грн. За підсумками, при існуючому рівні

рентабельності, це призведе до додаткового прибутку у розмірі 480 тис. грн. Це свідчить про ефективність заходу щодо збільшення частки виробництва сої і сприяє покращенню фінансового стану ТОВ «АГРО СЕМ 3».

Зокрема, удосконалення товарної стратегії компанії можливе шляхом збільшення обсягу виробництва соняшнику. За планом маркетингу на перший квартал планується реалізувати 185 тис. тонн соняшнику, включаючи 9000 тонн фасованого в поліетиленові мішки. Аналіз опитувань споживачів показав, що протягом цього ж періоду компанія може реалізувати 16000 тонн фасованого соняшнику. З цими змінами обсяг соняшнику, фасованого в звичайні мішки, скоротиться з 176 тис. тонн до 169 тис. тонн. Цінова політика також буде налаштована: вартість однієї тони соняшнику, фасованого в звичайні мішки, становитиме 750 грн, а фасованого в поліетиленові мішки – 950 грн без врахування тари.

Таким чином, додатковий дохід ТОВ «АГРО СЕМ 3» становитиме $(950 - 750) \times 7000 = 1\,400$ (тис. грн). Отже, вагомим фактором є нестабільний розрахунок за товари. Порівняння варіантів існуючого і пропонованого обсягів реалізації соняшнику ТОВ «АГРО СЕМ 3» наведено в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

**Існуючий та пропонований варіанти плану збуту соняшника
у ТОВ «АГРО СЕМ 3» на I квартал 2025 р.**

Показники	Існуючий варіант збуту	Пропонований варіант збуту
1. Обсяг збуту, тис. т, у т.ч.	185	185
- у поліетиленових мішках	9	16
- у звичайних мішках	176	169
2. Вартість 1 т, грн		
- у поліетиленових мішках	950	950
- у звичайних мішках	750	750
3. Обсяг реалізації, грн, у т.ч	140550	141950
- у поліетиленових мішках	8550	15200
- у звичайних мішках	132000	126750

Джерело: розроблено автором

Висновок з табл. 3.2 показує, що за перший квартал 2025 року ТОВ «АГРО СЕМ 3» може отримати додатковий дохід у розмірі 1400 тис. грн. При

існуючому рівні рентабельності це призведе до додаткового прибутку у розмірі 560 тис. грн. Запропонований захід щодо збільшення частки реалізації соняшнику, фасованого у поліетиленові пакети, є ефективним і сприятиме поліпшенню фінансового стану ТОВ «АГРО СЕМ 3».

Покращення якості продукції визначається як найважливіший напрямок інтенсивного розвитку економіки, джерело економічного зростання та підвищення ефективності суспільного виробництва. Пропонуємо впровадити автоматизовану систему управління товарним виробництвом (АСУТП) на основі SCADA-системи TRACE MODE як захід щодо підвищення якості продукції ТОВ «АГРО СЕМ 3». Згідно з табл. 3.3, цей захід передбачає певні витрати для компанії.

Таблиця 3.3

**Витрати ТОВ «АГРО СЕМ 3» на впровадження
інформаційної системи SCADA у 2025 р.**

Витрати	Сума, тис. грн
Запродження SCADA-системи, у т.ч.:	
- переналагодження діючої системи	150
- робота спеціалістів	1045
- вартість системи	15
- навчання працівників	20
Разом	1230

Джерело: розроблено автором

З табл. 3.3 видно, що інвестиції в визначений напрям складають 1 230 тис. грн. Ефект від втілення цієї АСУТП визначено у стабілізації технологічного процесу, що сприятиме до зростання якості виготовленої сільськогосподарської продукції, зростання її якості.

Визначимо плановий обсяг збуту сільськогосподарської продукції за умови впровадження цієї пропозиції, що зростатиме на: $49\,530,7 \text{ грн} \times 8,7 \% / 100 = 4309,2 \text{ грн}$. А прибуток від реалізації збільшиться на 10 %: $4\,309,2 \text{ грн} \times 0,1 = 430,9 \text{ грн}$.

Визначимо економічну ефективність цього заходу. З цією метою розрахуємо індикатор рентабельності інвестицій:

$$R = 430,9 \text{ грн} / 1230 \text{ грн} \times 100 = 35 \%$$

Таким чином, ефект від кожної гривні, вкладеної у впровадження SCADA-системи TRACE MODE 5 становитиме 35 коп. чистого прибутку (35 %). Відповідно, термін окупності сягатиме: $1\,230 \text{ тис. грн} / 430,9 \text{ грн.} = 2,9 \text{ року}$.

Розрахунок економічної ефективності при впровадженні даного заходу представлено в табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Оцінка економічної ефективності при впровадженні інформаційної системи SCADA у ТОВ «АГРО СЕМ 3», 2025 р.

Показники	Сума, грн.
Інвестиції, тис. грн	1230,0
Економічний ефект (приріст прибутку), тис. грн	430,9
Термін окупності, роки	2,9

Джерело: розроблено автором

На сьогоднішній день ТОВ «АГРО СЕМ 3» основну частину своєї продукції відправляє залізницею, і цей процес становить 85-90% від загального обсягу. Однак існує проблема неспроможності виконати зобов'язання перед споживачами через недостатню кількість вагонів у літній період. В останні роки кількість рухомого складу значно зменшилася, а його технічний стан погіршився, що ускладнює ситуацію.

У зв'язку з тривалим зростанням обсягів виробництва, в 2025 році можна очікувати подальше погіршення ситуації із забезпеченням вагонами в піковий період. Частковим рішенням цієї проблеми може стати оренда додаткових вагонів. Проте це може призвести до підвищення вартості сільськогосподарської продукції для кінцевого споживача через збільшення логістичних витрат.

Стратегія концентрації в регіоні є ще одним можливим варіантом для оптимізації використання вагонів і покращення оборотності транспортних засобів. Такий підхід дозволить зменшити час очікування вагонів та знизити витрати на їхню оренду, що відповідно позитивно позначиться на ефективності діяльності ТОВ «АГРО СЕМ 3».

Вирішення питання збільшення частки відвантаження сільськогосподарської продукції автотранспортом значною мірою може сприяти ремонт під'їзної автодороги і підвищення якості обслуговування. Ці кроки спрямовані на зниження логістичних витрат і покращення швидкості доставки, що є критично важливими аспектами для підвищення ефективності діяльності ТОВ «АГРО СЕМ 3».

Ефективність заходів щодо покращення збутової стратегії ТОВ «АГРО СЕМ 3» представлена у табл. 3.5.

Таблиця 3.5

**Ефективність заходів щодо вдосконалення збутової стратегії
ТОВ «АГРО СЕМ 3»**

Заходи	Витрати на запровадження, тис. грн	Результати
1. Збільшення частки виробництва сої	-	Збільшення річного прибутку на 480 тис. грн
2. Збільшення частки фасованого соняшнику у поліетиленові мішки	-	Збільшення річного прибутку на 560 тис. грн
3. Запровадження АСУТП на базі SCADA-системи	1230,0	Збільшення річного прибутку на 430,9 тис. грн.
4. Збільшення частки відвантаження продукції автомобільним транспортом	-	Зниження витрат підприємства

Джерело: розроблено автором

Таким чином, впровадження запропонованих заходів сприятиме поліпшенню стратегічної спрямованості та підвищить ефективність діяльності ТОВ «АГРО СЕМ 3». Результати реалізації стратегії збуту показують, що збільшення частки виробництва сої принесе підприємству прибуток у розмірі 1040 тис. грн, а зростання частки фасованого соняшнику у поліетиленові мішки - ще 560 тис. грн. Впровадження автоматизованої системи управління товарним виробництвом (АСУТП) на базі SCADA-системи приноситиме додатковий прибуток у розмірі 430,9 тис. грн. Збільшення частки відвантаження продукції автомобільним транспортом сприятиме скороченню витрат підприємства.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

За результатами проведеного дослідження резервів зростання економічної ефективності підприємства можна зробити наступні висновки:

1. Встановлено, що економічна ефективність діяльності підприємства є ключовим фактором його конкурентоспроможності та стійкості на ринку в сучасних умовах. Зростаюча глобалізація та постійні зміни на ринках вимагають від підприємств оперативного реагування на виклики та можливості. Оптимізація витрат, раціональне використання ресурсів і впровадження інноваційних технологій стають невід'ємними складовими успішного бізнесу.

2. Визначено, що процес забезпечення економічної ефективності діяльності підприємства є складним і багатогранним завданням, що передбачає системний підхід до управління різними аспектами господарської діяльності. Процес забезпечення економічної ефективності діяльності підприємства - це система організаційних заходів та стратегій, спрямованих на досягнення максимального рівня продуктивності, результативності та прибутковості у всіх сферах діяльності підприємства.

3. Узагальнено, що економічна ефективність діяльності полягає у співвідношенні між досягнутими результатами виробничої діяльності і витраченими ресурсами на цей процес. Основна мета управління в такому контексті - це прагнення до підвищення економічної ефективності, яке може досягатися шляхом зниження витрат на працю та ресурси, впровадження інноваційних методів управління організацією, активізації інвестиційної діяльності та інших заходів.

4. Встановлено, що метою діяльності ТОВ «АГРО СЕМ 3» є виробництво товарної сільськогосподарської продукції, її переробка та реалізація для одержання прибутку, а також задоволення суспільних потреб у продукції (товарах), роботах і послугах підприємства. Предметом діяльності ТОВ «АГРО СЕМ 3» є вирощування зернових і технічних культур.

5. Обґрунтовано, що процес управління економічною ефективністю

діяльності сільськогосподарського підприємства ТОВ «АГРО СЕМ 3» - це система організаційних і економічних заходів, спрямованих на оптимізацію використання ресурсів та досягнення максимальних результатів в умовах сільського господарства. Система управління економічною ефективністю діяльності ТОВ «АГРО СЕМ 3» включає ряд ключових елементів, які спрямовані на забезпечення оптимального використання ресурсів і досягнення максимальних результатів.

6. Аналіз засвідчив про загальне покращення економічної ефективності діяльності ТОВ «АГРО СЕМ 3» за витратним підходом, однак також підкреслює необхідність удосконалення в управлінні виробничими витратами для збільшення їх окупності. Проведена діагностика, також, підтверджує позитивну динаміку економічної ефективності ТОВ «АГРО СЕМ 3» за дохідним підходом, що свідчить про ефективне управління виробничими і операційними процесами, що призвело до зростання прибутковості продажу продукції та операційного доходу.

7. Узагальнено, що Для ефективної роботи будь-якого сільськогосподарського підприємства потрібна ефективна стратегія збуту його продукції. Запропоновано ТОВ «АГРО СЕМ 3» для підвищення економічної ефективності збутову стратегію. У стратегічних планах компанії до 2026 р. пріоритетними напрямками розвитку є: зростання частки підприємства на ринку; забезпечення прибутковості; зростання економічної ефективності діяльності.

8. Доведено, що впровадження запропонованих заходів сприятиме поліпшенню стратегічної спрямованості та підвищить ефективність діяльності ТОВ «АГРО СЕМ 3». Результати реалізації стратегії збуту показують, що збільшення частки виробництва сої принесе підприємству прибуток у розмірі 1040 тис. грн, а зростання частки фасованого соняшнику у поліетиленові мішки - ще 560 тис. грн. Впровадження автоматизованої системи управління товарним виробництвом (АСУТП) на базі SCADA-системи принесе додатковий прибуток у розмірі 430,9 тис. грн. Збільшення частки відвантаження продукції автомобільним транспортом сприятиме скороченню витрат підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Амбросов В.Я. Механізм ефективного функціонування підприємств. Економіка України. 2018. № 6. С. 60-66.
2. Андрійчук В. Г. Теоретико-методологічне обґрунтування ефективності виробництва. Економіка АПК. 2023 № 5. С. 52–63.
3. Белей О. І. Побудова моделі призми ефективності торговельного підприємства. Торгівля, комерція, підприємництво : зб. наук. праць Львівської комерційної академії. 2015. Вип. 14. С. 16–20.
4. Габор В. Економічна ефективність господарської діяльності підприємств в умовах ринкового механізму. Наука молода. №6. 2016. С. 12-23.
5. Гадзевич О.І. Основи економічного аналізу і діагностики фінансово-господарської діяльності підприємств. К. : Кондор, 2014. 180 с.
6. Говорушко Т. А. Управління ефективністю діяльності підприємств на основі вартісно-орієнтованого підходу : монографія. К. : Логос, 2013. 204 с.
7. Голубєва Т.С. Методологічні підходи до оцінки ефективності діяльності підприємства. Актуальні проблеми економіки. 2018. № 5. С. 66-71.
8. Господарський Кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
9. Економіка результативності діяльності підприємства: монографія / О. І. Олексюк. К.: КНЕУ, 2008. 362 с.
10. Костенко Т.Д. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства: Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2013. 400 с.
11. Куцик П.О., Герєга Г.Ф. Організаційно-економічний механізм управління ефективністю торговельного підприємства. Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна. 2014. Вип. 45. С. 96–102.
12. Кучер В.А. Визначення структури показників ефективності роботи підприємства як основа прийняття стратегічних рішень. Економіка промисловості. 2019. № 1. С. 71-77.

13. Літвінова В. О. Економічна ефективність: сутність та форми: В. О. Літвінова: Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. 2014. № 2. С. 43-45.

14. Медвідь М.М. Економічна ефективність на торговельних підприємствах та їх оцінка. Науковий вісник. №17.5. 2017. С. 45-52.

15. Мошек Г.Є. Вплив типів управлінських рішень на ефективність діяльності торговельних підприємств. Бізнес-Інформ. 2013. № 5. С. 264–269.

16. НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», ухвалений Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show73>

17. Орлов П. А. Економіка підприємства: навчальний посібник. Х.: ХНЕУ, 2022. 401 с.

18. Офіційний сайт компанії ТОВ «АГРО СЕМ 3». URL: <https://kurkul.com/karta-kurkuliv/3630-tov-agro-sem-3>

19. Пасека Д.В., Гринько Т.В. Фактори підвищення ефективності діяльності підприємства. URL: http://confcontact.com/2014_04_25_ekonomika_i_menedgment/tom4/48_Paseka.htm.

20. Полегенька М. А. Теоретична сутність економічної категорії "ефективність". Агросвіт. 2016. № 10. С. 69-74.

21. Прокопчук А.П. Теоретико-методологічні аспекти визначення ефективності діяльності підприємства торгівлі в сучасній науковій думці. Вісник ЛКА : сер. економічна. Львів : Вид-во ЛКА. 2018. Вип. 19. С. 245-250.

22. Прядко В.В. Теоретико-методичні аспекти ефективності промислового виробництва. Економіка АПК. 2019. № 10. С. 69-77.

23. Савенко Н.В. Економічна сутність ефективності виробництва підприємства і аналіз підходів до її визначення. Інноваційна економіка. 2019. № 2. С. 153–162.

24. Савіна Г.Г. Фактори зовнішнього та внутрішнього впливу на рівень ефективності управління підприємством. Ефективна економіка. 2016. № 12. С. 34-39.

25. Соломянюк Н.М., Рябко О.І. Оцінювання ефективності діяльності роздрібного торговельного підприємства. The scientific heritage. 2017. URL: <https://mail.ukr.net/desktop#readmsg/14966471270373335070/f0/attach=2>.

26. Трикін В.М., Мамонтова Є.І., Литвинова О.Б. Методи розрахунку економічної ефективності інвестицій: Навч.-метод. посібник. Дніпропетровська обл. рада, обл. комунальний заклад ін-т підприємництва «Стратегія». К. : Професіонал, 2019. 345 с

27. Удосконалення методів оцінки ефективності діяльності підприємств / С.Я. Салига, К.С. Салига, Л.І. Кирилова та ін. Запоріжжя : ГУ ЗІДМУ, 2013. 55 с.

28. Цимбалюк Л.Г. Чинники, резерви та шляхи підвищення ефективності підприємства. Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу № 3(15). 2019. С. 88-95.

29. Швиданенко Г. О. Економіка підприємства: Підручник. Київ, 2019. 598 с.

30. Шевченко Л. С. Економіка підприємства: Навч. посібник. Харків, 2017. 208 с.

31. Шегда А. В. Економіка підприємства: Навч. посібник. А. В. Шегда, К.: Знання, 2006. 614 с.

32. Школьник І. О. Фінансовий аналіз : навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2016. 368 с.

33. Шпанель-Юхта О. І. Особливості банківського кредитування в умовах війни. Економіка та суспільство. 2022. № 45.

34. Шталь Т. В. Бондаренко Л. М. Ярковий О. Е. Особливості аналізу макросередовища підприємства на зовнішніх ринках. Бізнес-Інформ : наук. журнал. Харків: ХНЕУ, 2017. № 5. С. 103-108.

35. Шталь Т. В. Олійник Є. С. Оцінка економічної ефективності маркетингових досліджень. Науково-практичний журнал «Регіональна економіка та управління». 2017. № 5(18). С. 127-137.

36. Шталь Т. В., Василенко М. В. Сучасні методи обчислення

експортноімпортного потенціалу підприємства. Ефективна економіка. 2017. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5373>.

37. Шубравська О. В. Сільськогосподарське виробництво України: нові можливості та виклики розвитку. Економіка України. 2017. № 5. С. 40-51.

38. Щербатюк В. В. Суть ефективності як економічної категорії. Економіка і організація управління. 2016. № 4. С. 390-395.

39. Юринець З. В. Формування інноваційних стратегій: теорія, методологія, практика : монографія. Львів: СПОЛОМ, 2016. 412 с.

40. Яковенко Т. І. Організаційно-економічний механізм забезпечення ефективності діяльності підприємств. Полтава, 2016. 247 с.

ДОДАТКИ

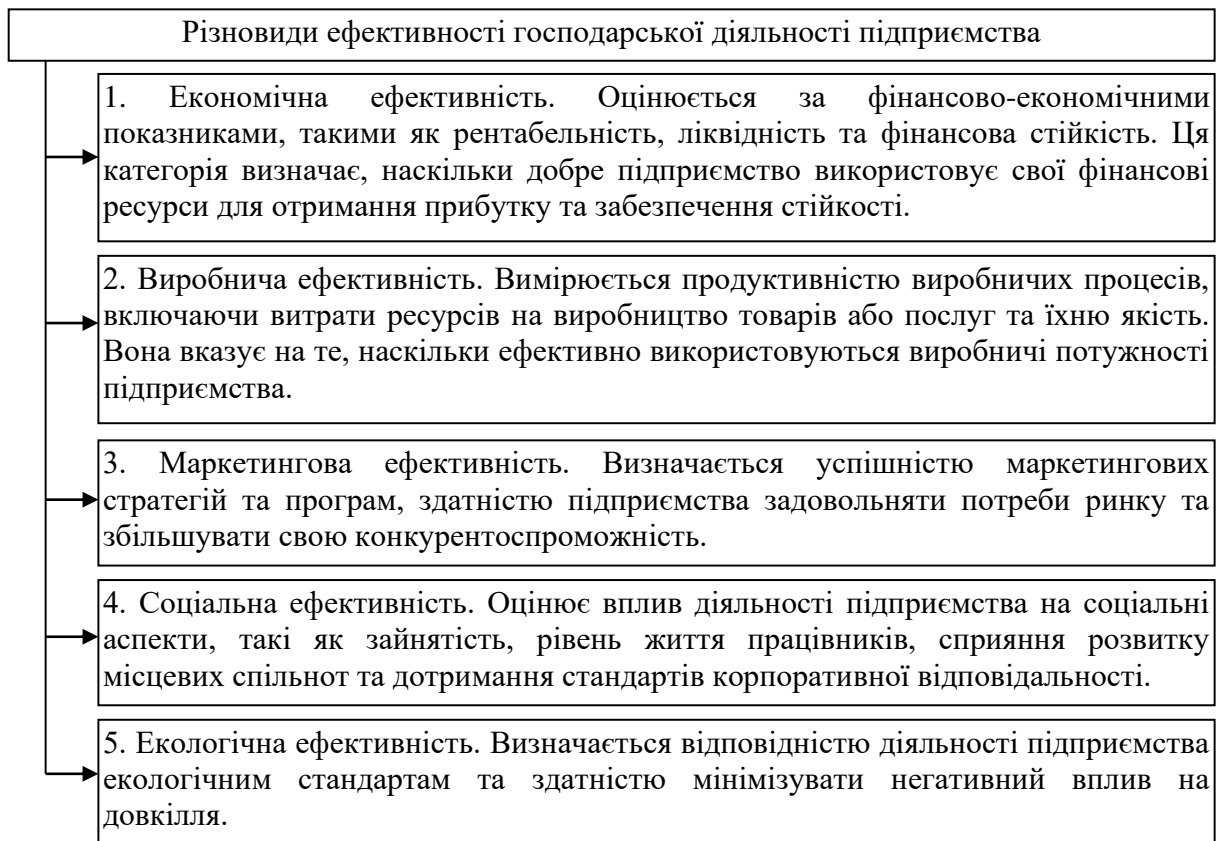

Рис. А.1. Різновиди ефективності господарської діяльності підприємства

Джерело: побудовано автором за даними [12; 32].

Рис. А.2. Фактори впливу на економічну ефективність діяльності підприємства за джерелом виникнення

Джерело: побудовано автором за даними [16; 29].

Забезпечення економічної ефективності господарської діяльності підприємства у відповідності до її функціональних складових

Складові економічної ефективності	Заходи зміцнення економічної ефективності діяльності підприємства
Технологічна	<ul style="list-style-type: none"> – створення нових організаційно–виробничих структур; – використання лізингу; – активна участь у міжнародних виставках та семінарах; – впровадження передового світового досвіду.
Ресурсна	<ul style="list-style-type: none"> – вдосконалення систем розрахунків; – підвищення продуктивності праці; – збільшення капіталовкладень у ресурсозбереження; – стимулювання «ресурсного» напрямку науково–дослідних та дослідноконструкторських робіт; – застосування інноваційного підходу до використання наявних ресурсів.
Фінансова	<ul style="list-style-type: none"> – застосування принципу дотримання критичних строків кредитування; – створення інформаційного центру з дебіторської та кредиторської заборгованості; – створення в структурі інформаційного центру спеціальної групи працівників, яка б контролювала нарахування та сплату податків і зборів; – бути націленими на власні ресурси задля розвитку діяльності; – запровадити постійну систему амортизаційних відрахувань.
Соціальна	<ul style="list-style-type: none"> – наближення рівня оплати праці до рівня розвинутих країн; – залучення робітників до управлінських функцій; – підвищення кваліфікації працівників; – зацікавленість адміністрації підприємства в працевлаштуванні безробітних; – розвиток соціальної інфраструктури підприємства; – підвищення матеріальної відповідальності працівників за результати своєї праці.

Джерело: побудовано автором за даними [2; 5].

Таблиця Б.1

**Загальна організаційно-правова характеристика
підприємства ТОВ «АГРО СЕМ 3»**

Параметр діяльності	Характеристика
Повне найменування юридичної особи	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ АГРО-СЕМ 3
Скорочена назва	ТОВ «АГРО СЕМ 3»
Статус юридичної особи	Не перебуває в процесі припинення
Код ЄДРПОУ	34066111
Дата реєстрації	18.03.2008 р.
Уповноважені особи	Кузьміна Галина Іванівна
Розмір статутного капіталу	3 751 500,00 грн.
Організаційно-правова форма	Товариство з обмеженою відповідальністю
Види діяльності	Основний: 01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур Інші: 01.19 Вирощування інших однорічних і дворічних культур 01.41 Розведення великої рогатої худоби молочних порід 01.42 Розведення іншої великої рогатої худоби та буйволів
Місцезнаходження юридичної особи	с. Семенівка, Бердичівський район, Житомирська область, вул. Героїв Майдану 1

Джерело: складено за даними підприємства

Основні показники фінансово-господарської діяльності
ТОВ «АГРО СЕМ 3»

Показники	Роки			2023 р. до 2021 р.	
	2021 р.	2022 р.	2023 р.	+, –	%
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	7254,1	9112,5	13975,4	6721,3	92,66
Валовий прибуток, тис. грн.	252,1	659,7	2606,5	2354,4	933,92
Чистий прибуток, тис. грн.	221,0	602,7	2297,0	2076,0	939,37
Середньооблікова чисельність працівників, осіб	60	60	57	-3,0	-5,00
Середньорічна вартість:					
– необоротних активів;	3948,7	5021,8	6974,8	3026,1	76,63
– оборотних активів	1861,7	2335,8	4655,8	2794,1	150,09
Фондовіддача, грн	1,84	1,81	2,00	0,17	9,07
Коефіцієнт оборотності оборотних активів, оборотів	3,90	3,90	3,00	-0,89	-22,96
Продуктивність праці, тис. грн.	120,90	151,88	245,18	124,28	102,79
Рентабельність господарської діяльності, %	3,05	6,61	16,44	13,39	439,50

Джерело: складено за даними фінансової звітності підприємства

Додаток В

Фінансова звітність ТОВ «АГРО СЕМ 3» за 2021-2023 рр.

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 25 "Спрощена фінансова
звітність"
(пункт 4 розділу І)

Фінансова звітність малого підприємства

		КОДИ		
		2022	01	01
Підприємство	ТОВ «АГРО СЕМ 3»	34066111		
Територія	Житомирська обл.	8036100000		
Організаційно-правова форма господарювання	ТОВ	230		
Вид економічної діяльності	Вирощування зернових культур (крім рис), бобових культур і насіння	01.11		
Середня кількість працівників, осіб				
Одиниця виміру:	тис. грн. з одним десятковим знаком			
Адреса, телефонс. Семенівка, Бердичівський район, Житомирська область, вул. Героїв Майдану 1				

1. Баланс
на 31 грудня 2021 р.

Форма N 1-м

Код за ДКУД

1801006

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000		
первісна вартість	1001		
накопичена амортизація	1002		
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби:	1010	3797	4100,4
первісна вартість	1011	4199	4712
знос	1012	402	611,6
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції	1030		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	3797	4100,4
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	1061,5	1159,3
у тому числі готова продукція	1103	973,8	665,2
Поточні біологічні активи	1110	568,4	512
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	34	
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	25,8	5
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155		
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	221,9	135,4
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190	1911,6	1811,7
Усього за розділом II	1195		
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття			
	1200		
Баланс	1300	5708,6	5912,1

Пасив	Код рядка	На початок звітної року	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400		
Додатковий капітал	1410	3978,3	4458,7
Резервний капітал	1415	715	715
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	480,4	221
Неоплачений капітал	1425		
Усього за розділом I	1495	5173,7	5394,7
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
1595			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	509,4	485,9
розрахунками з бюджетом	1620	6,3	8,4
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	7,5	8,8
розрахунками з оплати праці	1630	11,7	14,3
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690		
Усього за розділом III	1695	534,9	517,4
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
1700			
Баланс	1900	5708,6	5912,1

**2. Звіт про фінансові результати
за 2021 р.**

Форма N 2-м
Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	7254,1	5999,7
Інші операційні доходи	2120		
Інші доходи	2240		
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	7254,1	5999,7
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	7002,0	4702,5
Інші операційні витрати	2180	31,1	816,8
Інші витрати	2270		
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	7033,1	5519,3
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	221,0	480,4
Податок на прибуток	2300		
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	221,0	480,4

				Додаток 1 до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 "Спрощена фінансова звітність" (пункт 4 розділу I)		
Фінансова звітність малого підприємства						
				КОДИ		
				Дата (рік, місяць, число)		2023 01 01
Підприємство	ТОВ «АГРО СЕМ 3»			за ЄДРПОУ	34066111	
Територія	Житомирська обл.			за КОАТУУ	8036100000	
Організаційно-правова форма господарювання	ТОВ			за КОПФГ	230	
Вид економічної діяльності	Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння			за КВЕД	01.11	
Середня кількість працівників, осіб						
Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком						
Адреса, телефонс. Семенівка, Бердичівський район, Житомирська область, вул. Героїв Майдану 1						
1. Баланс на 31 грудня 2022 р.			Форма N 1-м	Код за ДКУД	1801006	
Актив		Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду		
1		2	3	4		
I. Необоротні активи						
Нематеріальні активи		1000				
первісна вартість		1001				
накопичена амортизація		1002				
Незавершені капітальні інвестиції		1005				
Основні засоби:		1010	4100,4	5943,1		
первісна вартість		1011	4712	6921,9		
знос		1012	611,6	978,8		
Довгострокові біологічні активи		1020				
Довгострокові фінансові інвестиції		1030				
Інші необоротні активи		1090				
Усього за розділом I		1095	4100,4	5943,1		
II. Оборотні активи						
Запаси:		1100	1159,3	2238,8		
у тому числі готова продукція		1103	665,2	508,2		
Поточні біологічні активи		1110	512			
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги		1125				
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом		1135	5			
у тому числі з податку на прибуток		1136				
Інша поточна дебіторська заборгованість		1155				
Поточні фінансові інвестиції		1160				
Гроші та їх еквіваленти		1165	135,4	621		
Витрати майбутніх періодів		1170				
Інші оборотні активи		1190	1811,7	2859,8		
Усього за розділом II		1195				
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття		1200				
Баланс		1300	5912,1	8802,9		

Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400		
Додатковий капітал	1410	4458,7	6889,6
Резервний капітал	1415	715	715
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	221	602,7
Неоплачений капітал	1425		
Усього за розділом I	1495	5394,7	8207,3
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
1595			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	485,9	460,6
розрахунками з бюджетом	1620	8,4	96,2
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	8,8	12,9
розрахунками з оплати праці	1630	14,3	25,9
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690		
Усього за розділом III	1695	517,4	595,6
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
1700			
Баланс	1900	5912,1	8802,9

**2. Звіт про фінансові результати
за 2022 р.**

Форма N 2-м

Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	9112,5	7254,1
Інші операційні доходи	2120		
Інші доходи	2240		
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	9112,5	7254,1
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	8452,8	7002,0
Інші операційні витрати	2180	57	31,1
Інші витрати	2270		
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	8509,8	7033,1
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	602,7	221,0
Податок на прибуток	2300		
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	602,7	221,0

				Додаток 1 до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 "Спрощена фінансова звітність" (пункт 4 розділу I)		
Фінансова звітність малого підприємства						
				КОДИ		
				Дата (рік, місяць, число)		2024 01 01
Підприємство	ТОВ «АГРО СЕМ 3»			за ЄДРПОУ		34066111
Територія	Житомирська обл.			за КОАТУУ		8036100000
Організаційно-правова форма господарювання	ТОВ			за КОПФГ		230
Вид економічної діяльності	рису), бобових культур і насіння олійних культур			за КВЕД		01.11
Середня кількість працівників, осіб						
Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком						
Адреса, телефонс. Семенівка, Бердичівський район, Житомирська область, вул. Героїв Майдану 1						
1. Баланс на 31 грудня 2023 р.			Форма N 1-м	Код за ДКУД		1801006
Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду			
1	2	3	4			
I. Необоротні активи						
Нематеріальні активи	1000					
первісна вартість	1001					
накопичена амортизація	1002					
Незавершені капітальні інвестиції	1005					
Основні засоби:	1010	5943,1	8006,4			
первісна вартість	1011	6921,9	9535,9			
знос	1012	978,8	1529,5			
Довгострокові біологічні активи	1020					
Довгострокові фінансові інвестиції	1030					
Інші необоротні активи	1090					
Усього за розділом I	1095	5943,1	8006,4			
II. Оборотні активи						
Запаси:	1100	2238,8	3254,8			
у тому числі готова продукція	1103	508,2	1479,2			
Поточні біологічні активи	1110					
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125					
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135		16			
у тому числі з податку на прибуток	1136					
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155					
Поточні фінансові інвестиції	1160					
Гроші та їх еквіваленти	1165	621	3180,9			
Витрати майбутніх періодів	1170					
Інші оборотні активи	1190	2859,8	6451,7			
Усього за розділом II	1195					
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття						
Баланс	1300	8802,9	14458,1			

Пасив	Код рядка	На початок звітної року	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400		
Додатковий капітал	1410	6889,6	9217,5
Резервний капітал	1415	715	1317,7
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	602,7	2297
Неоплачений капітал	1425		
Усього за розділом I	1495	8207,3	12832,2
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
1595			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600		772,8
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	460,6	798,7
розрахунками з бюджетом	1620	96,2	12,3
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	12,9	15
розрахунками з оплати праці	1630	25,9	27,1
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690		
Усього за розділом III	1695	595,6	1625,9
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
1700			
Баланс	1900	8802,9	14458,1

**2. Звіт про фінансові результати
за 2023 р.**

Форма N 2-м

Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	13975,4	9112,5
Інші операційні доходи	2120		
Інші доходи	2240		
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	13975,4	9112,5
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	11368,9	8452,8
Інші операційні витрати	2180	309,5	57
Інші витрати	2270		
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	11678,4	8509,8
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	2297,0	602,7
Податок на прибуток	2300		
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	2297	602,7